

2022-09-23

Sektionen för infrastruktur och fastigheter
Marianne Leckström
Avdelningen för juridik
Per Henningsson

Finansdepartementet
10333 STOCKHOLM

Skrivelse - Fler kommunala lantmäterimyndigheter (KLM) och samverkan mellan KLM

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner hemställer att regeringen:

Vid beslut om inrättande av kommunal lantmäterimyndighet (KLM), gör en mer nyanserad bedömning som även tar hänsyn till de rådande förutsättningarna i kommunen, såsom exploateringstrycket.

Tar initiativ till förändringar i lagstiftningen på fastighetbildningsområdet som möjliggör för

- KLM:er att samverka med varandra.
- kommuner att inrätta KLM i samverkan med andra kommuner.

Bakgrund

I dåvarande Sveriges Kommuner och Landstings hemställan till näringsdepartementet 2018-05-25 (vårt dnr: 18/02006) lyftes behovet av olika förändringar inom lantmäteriområdet. Det rörde bl.a. våra medlemmars och sakägarnas missnöje med det statliga Lantmäteriets minskade service och rådgivning samt dess långa handläggningstider. Då regeringen dessvärre inte vidtar några fungerande åtgärder för att komma till rätta med problemen, kvarstår och förstärks missnöjet. SKR påminner därför regeringen om behovet av en fungerande samhällsbyggnadsprocess i samtliga kommuner samt föreslår åtgärder som skulle underlätta kommunernas situation genom bl.a. ett minskat beroende till det statliga Lantmäteriet.

Regeringen har dock på senare tid tagit flera initiativ för att främja effektivisering inom det offentliga Sverige. Bl.a. görs en stor satsning på digital samhällsbyggnadsprocess, möjlighet till avtalssamverkan har införts och en statlig utredning om kommunal försöksverksamhet pågår. Några förändringar som möjliggör effektiviseringar inom lantmäteriområdet har däremot inte genomförts.

Sveriges Kommuner och Regioner ser därför alltså ett behov av förändrad lagstiftning på lantmäteriområdet och en mer nyanserad bedömning vid beslut om tillstånd att inrätta KLM samt att Lantmäteriets roll som expert- och centralmyndighet i enlighet med vår tidigare hemställan, tydliggörs och stärks.

Fler KLM

För kommuner utan KLM, s.k. SLM-kommuner, är lantmåteriförrättningen statlig. Ändå är den en del av den i övrigt kommunala samhällsbyggnadsprocessen. Tillgång

till fastighetsrättslig kompetens under planarbetet samt möjlighet att påbörja handläggningen av förrättningen under planarbetets gång effektiviserar samhällsbyggnadsprocessen hos KLM-kommunerna. Dessvärre fungerar inte processen på det viset i SLM-kommunerna, utan förrättningen handläggs isolerat från den kommunala processen.

Våra medlemmar upplever stora problem med det statliga Lantmäteriet. Långa handläggningstider samt strypt tillgång till dess fastighetsrättsliga kompetens har lett till att nio kommuner har ansökt (vissa dessutom fler än en gång) om tillstånd att inrätta KLM under de senaste drygt sju åren. Endast en kommun, Eskilstuna, har tillåtits inrätta KLM, då med start 2023. Övriga har bedömts vara för små för att ha en tillräcklig kompetensutveckling.

Endast fyra av de sökande kommunerna är befolkningsmässigt mindre än den idag minsta KLM. Lantmäteriets tillsyn har heller inte visat på att varken små eller stora KLM har en otillfredsställande kompetensutveckling. Bland de fyra mindre finns också Malung-Sälen, som har ett högt exploateringsstryck. Riksrevisionen tar i sin rapport "Fastighetsbildningen i Sverige (RIR 2022:3)" upp att regeringen borde ta större hänsyn till just samhällsbyggnadsutvecklingen, såsom befolkningsutveckling och antalet planprocesser, vid beslut om tillstånd att bilda en KLM.

SKR delar denna uppfattning och vill även framhålla formuleringen i prop 1995/96:78, att bedömningen ska anpassas till de vid prövningen rådande förutsättningarna.

Samverkan

Lantmateriförrättningen är som framgått ovan en del av den kommunala samhällsbyggnadsprocessen. För att få en jämnare ärendehantering och en effektivare medborgarservice uppmuntras samverkan mellan kommuner inom annan viktig myndighetsutövning såsom planering, bygglov, livsmedelskontroll, socialtjänst mm. Formell samverkan mellan kommuner sker framför allt genom kommunalförbund, gemensamma nämnder, kommunala företag och avtalssamverkan (Se bl.a. Kommunutredningens slutbetänkande, SOU 2020:8 Kap. 13). Lagstiftningen inom fastighetsbildningsområdet hindrar dock sådan samverkan mellan KLM:er.

Av förarbeten till KLM-lagen framgår att ansvaret för fastighetsbildningsverksamheten inte kan vara gemensamt för två eller flera kommuner och att kommuner inte tillåts inrätta KLM i samverkan. Tillåtligheten av en viss typ av samverkan mellan två KLM har även underkänts av Lantmäteriet i ett tillsynsbeslut (tillsynsprotokoll LM2021/002879 den 2021-12-22).

SKR menar att det behövs lagändringar så att även KLM:er kan samverka med varandra och därmed utnyttja samhällets resurser optimalt. Detta skulle leda till bättre service med kortare handläggningstider och effektivare samhällsbyggnadsprocess.

Lagstiftningen behöver också ändras så att det blir möjligt för kommuner att inrätta KLM i samverkan med andra kommuner. På så sätt skulle även mindre kommuner med hårt exploateringsstryck kunna ges möjlighet att effektivisera sin samhällsbyggnadsprocess.

Det enda skäl emot en sådan samverkan som lyfts i förarbetena (prop 1995/96:78 sid 47) är att fastighetsbildningen i grunden är ett statligt ansvar.

”Ett antal kommuner har tagit upp frågan om att kommuner skall kunna få samverka för att uppfylla villkoren och därmed kunna inrätta en för flera kommuner gemensam lantmäterimyndighet. Det kan konstateras att nuvarande ansvarsfördelning mellan stat och kommun inte medger att två eller flera kommuner har ett gemensamt ansvar för fastighetsbildningen. Huvudmannaskapsutredningen föreslår i detta avseende ingen ändring. Kommunal samverkan är ofta både naturlig och önskvärd i de fall staten ålägger kommunerna ansvar för ett verksamhetsområde. Fastighetsbildningen är emellertid som tidigare framhållits ett statligt ansvarsområde och är för kommunerna en frivillig verksamhet. Kommunerna skall således inte tillåtas inrätta kommunala lantmäterimyndigheter i samverkan.”

Denna syn på kommunal samverkan framstår som föråldrad och skälet emot väger lätt i jämförelse med de samhällsvinster som kan uppnås genom bättre resursutnyttjande och de effektivitetsvinster som kan göras i samhällsbyggnadsprocessen när fastighetsbildningen har samband med plan- och byggprocessen.

Sveriges Kommuner och Regioner

Peter Danielsson
Ordförande